

120 . Mirșid | Județ: Sălaj | Punct: Poguior | Anul: 2019

Anul: 2019

Cod RAN: 142131.03

Perioade: Protoistorie, Antichitate

Epoci: La Tène târziu, Epoca romană timpurie

Tipuri sit: exploatare/carieră

Categorii sit: Domestic

Autori: Ioan Bejinariu, Horațiu Cociș

Instituții: Muzeul Județean de Istorie și Artă, Zalău, Muzeul Județean de Istorie și Artă, Zalău

Raport

Diagnosticul arheologic derulat în primăvara – vara anului 2019 a urmărit să precizeze gradul în care au fost afectate, în decursul timpului, fie de amenajările genistice din vremea celor două războaie mondiale fie de cercetările arheologice, vestigiile existente în zona dealului „Poguior” din extravilanul localității Mirșid, județul Sălaj. Este vorba despre o incintă din pământ, de formă elipsoidală, cu suprafața aproximativă de 0,50 ha și un turn roman. Dealul „Poguior” (altitudine maximă 437 m) este localizat într-o poziție strategică în trecătoarea „Poarta Meseșană”, străjuind spre nord zona cea mai îngustă a trecătorii, numită „La strâmtură” din apropierea anticului Porolissum.

Primele mențiuni ale vestigiilor de pe dealul „Poguior” apar la K. Torma: A limes dacicus felső része (Budapest 1880), se pare în baza unor excavații efectuate în anul 1878, în urma cărora incinta de pământ este atribuită epocii romane. Ulterior în anul 1903 sunt efectuate cercetări de către G. Finály (A Limes Dacicus és a Pogujori Földvár, ArchÉrt, XXIV, 1904) care respinge afirmația lui Torma referitoare la încadrarea incintei în epoca romană. Alte săpături sunt realizate de către N. Gudea (Contribuții la istoria militară a Daciei Porolissensis, AMP, IX, 1985; Der Meseș-Limes, 1997) în 1976 vizând atât incinta de pământ cât și turnul roman aflat spre limita vestică a incintei, iar în anul 1994 de către Al. V. Matei. Ultimele au vizat doar turnul roman, însă trebuie să menționăm că Matei vorbește și el, la fel ca și G. Finály despre două incinte de pământ. În urma ultimelor două cercetări a rămas în colecția muzeului din Zalău un inventar arheologic constând însă doar din fragmente ceramice. Este vorba despre ceramică dacică lucrată cu mâna și la roata, ceramică romană, dar și câteva fragmente ceramice, din păcate atipice care sunt preistorice (Bronz târziu / prima epocă a fierului). Diagnosticul arheologic a urmărit să realizeze planul exact al incintei, întrucât față de planul inițial realizat și publicat de G. Finály, ce vorbea despre două incinte ovale, concentrice, situația actuală din teren arată diferit. Totodată au fost realizate aerotografii ale sitului arheologic după o curățare sumară a vegetației, întrucât incinta fiind în pădure ne-a fost imposibil să degajăm terenul și de trunchiurile copacilor căzuți în decursul vremii. Am efectuat și o serie de observații la suprafață ale incintei și intervențiilor ulterioare din timpul ultimelor războaie mondiale, care au constatat în săparea unui tranșeu circular în zona cea mai înaltă a incintei și înălțarea unui val din pământul excavat, folosind se pare, inclusiv pietre din elevația turnului roman. Nu în ultimul rând am efectuat o secțiune de sondaj aproximativ la extremitatea de nord-est a incintei, pe culmea de acces spre zona cea mai înaltă, precum și o altă secțiune pe latura de vest a turnului roman. Documentarea planurilor și profilelor rezultate s-a realizat atât prin desenare cât și în tehnica fotogrammetriei.

Observațiile din teren, precum și noua ridicare topografică realizată sugerează că incinta mai mică așa cum apare în planul lui G. Finály pare să fi fost afectată într-o anumită măsură de amenajările genistice recente. Totodată pe latura de nord a incintei mari, în apropierea secțiunii noastre de sondaj pare să fie o zonă de acces, întrucât valul este întrerupt. Nu excludem însă posibilitatea să fie vorba de fapt despre urmele vechilor săpături de sondaj realizate de către N. Gudea în anul 1976. Am constatat că așa-zisa incintă mare are doar rostul de a bloca accesul pe drumul de culme care vine dinspre est, respectiv pe latura de nord-est

unde panta este mai domoală. Spre sud, unde panta este foarte abruptă nu au mai fost amenajate structuri defensive pe toată latura până la incinta cea mică. Totodată, în zona turnului roman se observă urmele unei structuri circulare, un val bine reliefat care înconjoară turnul. Amplasarea secțiunii de sondaj (S1/2019) a fost determinată atât de posibilitățile lăsate de vegetația arboricolă, cât și de dorința noastră de a verifica locul unde valul era proeminent și bine păstrat. Secțiunea S1 / 2019 (9 x 1,5 m) a fost trasată în partea de NE a incintei unde aceasta se îngustează. Acolo valul măsoară actualmente în elevație circa 1,5 m. În fotografiile celor două profile se observă cum a fost amenajat acesta. Inițial terenul a fost supraînălțat cu o amenajare de rocă locală, peste care s-a așternut un strat de pământ, deasupra căruia apare nivelul de amenajare a primului val ce măsoară la bază 4,5 – 5 m în care au apărut fragmente ceramice și un călcâi de lance. Este un nivel cu aspect brun-închis, compact, cu bucăți de cărbune care măsoară în grosime 0,30 – 0,50 m. Nu au fost surprinse în sectorul cercetat indicii care să ne permită să reconstituim modul de amenajare a palisadei, cu excepția unei gropi de stâlp (fundul ei). Șanțul aferent are 2,5 m deschidere la gură, fundul albiat și cel mult 0,80 – 0,90 m adâncime. Pentru a-i eficientiza rolul i-a fost creat un umăr exterior ridicat artificial cu un miez de piatră. După cum reiese din studierea profilelor rezultate și din analiza fotogrammetriei, apare încă un nivel superior (de culoare muștarie) care suprapune miezul valului vechi ceea ce ar reprezenta o nouă fază de amenajare a valului. Inventarul arheologic provenit din această secțiune constă în fragmente de ceramică dacică și o piesă de fier. Ceramică Laténe este lucrată cu mâna și la roată. Menționăm că în această secțiune nu au apărut și fragmente ceramice din alte perioade. Ceramica descoperită reprezintă un indiciu pentru momentul ridicării valului din acest sector și anume cel mai devreme în perioada dacică. Această mică incintă fortificată trebuie să fi fost în legătură cu importanta așezare fortificată de pe "Măgura Moigradului", cu care avea un contact vizual nemijlocit. Localizarea incintei de pe vârful "Poguior" în zona cea mai îngustă a trecătorii îi conferea un rol strict militar, de control și semnalizare. Amenajarea acesteia poate fi pusă în contextul în care centrul de pe "Măgura Moigradului" este fortificată în preajma confruntărilor decisive cu romanii, în a doua jumătate a sec. I d. Chr.

A doua parte a cercetării arheologice a vizat structura aproape integral distrusă a turnului roman de supraveghere, amplasat în extremitatea vestică a incintei mari de pământ. Datorită faptului că în urma cercetărilor arheologice din 1903, 1976 respectiv 1994 structura turnului nu a fost protejată, în prezent o proporție de 80% din turn este complet distrusă. Secțiunea S2 / 2019 (5 x 1,5 m) a fost amplasată în singurul loc neafectat de aceste intervenții, scopul ei fiind acela de a documenta stratigrafia interioară, structura zidului respectiv elementele defensive ale turnului.

Zidul turnului, de factură circulară, a fost realizat integral din calcar local, în tehnica opus incertum, fiind păstrat pe o înălțime de 20 cm și o grosime variabilă între 0,8 – 1,15 m. Potrivit observațiilor noastre dar și celor făcute de N. Gudea, turnul are o structură circulară, având un diametru de 11 m, fiind astfel încadrabil în tipul turnurilor de supraveghere circulare, cele mai numeroase din provincia Dacia Porolissensis. În interiorul turnului, sub nivelul de dărâmatură al turnului din faza de piatră (Cx. 1), a apărut un strat gri-cenușiu, afânat, de 6 cm, cu intruziuni puternice de lemn ars (Cx. 2). Sub acest strat a fost identificat un altul, compus eminent din chirpic ars, bulgării având urma parilor pe care au fost aplicați. Acest strat are o grosime variabilă între 2-5 cm, reprezentând cel mai probabil rămășițele unor pereți sau structuri de lemn (Cx. 3). Înlăturând acest strat de arsură puternică, a fost descoperit nivelul de călcare din interiorul turnului (Cx. 5), acesta fiind compus dintr-un strat de nisip gri, extrem de tasat, având o grosime de aproximativ 4 cm. Majoritatea materialului ceramic a fost identificat în cadrul acestui strat, ceea ce reconfirmă faptul că parterul turnului de supraveghere era utilizat pentru depozitarea mai multor categorii de vase de provizii.

Tăind acest strat, a fost identificată o groapă (Cx. 6), aproape de zidul turnului, aceasta având o adâncime de -0,47 m, fiind săpată în stratul geologic. Lățimea ei este de 0,76 m, fiind identificată doar o parte a ei, partea estică fiind distrusă de traiectul secțiunii realizate de N. Gudea în 1976. Potrivit relației stratigrafice, această groapă în care au fost identificat câteva fragmente ceramice și oase animale a funcționat concomitent cu utilizarea turnului de supraveghere, având probabil rolul de groapă menajeră, asemenea situații fiind cunoscute și în cazul turnurilor învecinate.

În exteriorul zidului de incintă au fost identificate mai multe elemente care indică o succesiune cronologică a structurii investigate. Șanțul de implantare al zidului din faza de piatră (Cx. 4), cu o lățime

identificată de 34-40 cm, afectează o talpă de amplasare și o groapă de par (Cx. 7), ambele făcând parte din structura turnului de supraveghere din faza de lemn, suprapus și afectat de realizarea celui din faza de piatră. La aproximativ 1.2 m de zidul turnului a fost identificat șanțul defensiv al acestuia (Cx. 8). Acesta are un profil în U, având o deschidere de aproximativ 1 m și o adâncime de – 0.6 m, afectând și el structura turnului din faza de lemn.

În urma acestui sondaj putem concluziona faptul că turnul de pe Dealul „Poguior”, element cheie al organizării frontaliere romane „Poarta Meseșană”, face parte din categoria turnurilor de piatră circulare, având cel puțin parterul și etajul superior realizat integral din piatră, acoperișul fiind din lemn și acoperit cu material vegetal, aspect confirmat de lipsa oricăror tegulae sau imbrices. Totodată, succesiunea stratigrafică indică faptul că „Poarta Meseșană” era controlată încă dintr-o fază incipientă a provinciei Dacia, turnul de lemn putând funcționa începând cu perioade imediat de după cucerire (post 106 d. Chr.), începutul fazei de piatră putând data în baza unor analogii similare din timpul lui Hadrian sau Antoninus Pius (prima jumătate a secolului II d. Chr). Relația de intervizibilitate cu structurile învecinate indică faptul că turnul de pe Dealul „Poguior” comunică vizual (dar și acustic) cu turnurile învecinate de pe Dealul „Măgurice” în sud-vest respectiv cu cel de pe platoul „Făjiște”, în nord.

Informații suplimentare online

[Raportul 6295 din cronică.cimec.ro](https://cronica.cimec.ro)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
